

Factsheet maatregelen Q-koorts (d.d. 24 januari 2011)

Inleiding

Q-koorts in Nederland

Q-koorts is een infectieziekte die van dieren kan overgaan op mensen. De afgelopen jaren zijn in Nederland veel mensen ziek geworden van Q-koorts. Om te voorkomen dat er de komende jaren weer meer mensen ziek worden, hebben de ministeries van Volksgezondheid Welzijn en Sport (VWS) en Economische Zaken, Landbouw en Innovatie (EL&I) maatregelen genomen.

Afbouw van de maatregelen

In 2010 zijn veel minder mensen ziek geworden dan in 2008 en 2009. Hierdoor lijkt het erop dat de genomen maatregelen effectief zijn geweest. Ook is uit onderzoek gebleken dat het vaccin voor dieren goed werkt. Vaccinatie voorkomt grotendeels dat dieren besmet raken. Bij dieren die toch besmet zijn, zorgt vaccinatie ervoor dat er minder Q-koortsbacteriën worden uitgescheiden. De deskundigen verwachten dat een vaccinatiecampagne van een aantal jaren zal leiden tot zeer grote vermindering van de verspreiding van de Q-koortsbacterie.

Hieronder worden alle verschillende maatregelen per categorie geiten- of schapenhouder opgesomd. Voor de meest recente informatie kunt u ook kijken op www.vwa.nl/onderwerpen/dierziekten/dossier/q-koorst, www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/q-koorts en www.qkoortsinederland.nl.

Laatste wijziging:

Enkele tekstuele wijzigingen.

Vaccinatie is in 2011 verplicht voor melkgeiten en melkschapen en voor schapen en geiten op bedrijven met een publieksfunctie. Het vaccin wordt in 2011 niet meer gefinancierd door de overheid. Dit omdat het vaccin nu geregistreerd is en omdat veehouders zelf de verantwoordelijkheid dragen voor de gezondheid van hun dieren én voor een bedrijfsvoering die geen volksgezondheidsrisico's oplevert.

In 2011 is direct bij aanvang van de vaccinatiecampagne voldoende vaccin beschikbaar voor de gehele campagne. Hierdoor is het mogelijk het administratieve systeem van de vaccinatiecampagne op diverse punten te vereenvoudigen. Zo hoeven de veehouders in de campagne 2011 nog maar 1 formulier in te vullen en samen met de dierenarts te ondertekenen.

Werkwijze

- Veehouders melden zich bij hun dierenarts voor de jaarlijkse vaccinatie tegen Q-koorts.
- Dieren die in 2010 ook gevaccineerd zijn, krijgen in 2011 alleen een herhalingsvaccinatie.
- Dieren die voor het eerst gevaccineerd worden, krijgen een dubbele vaccinatie met drie weken tussenpoos tussen de primovaccinatie en de booster.
- De dierenarts bestelt het vaccin bij AUV.
- AUV levert het vaccin met een vaccinatieformulier aan de dierenarts.
- Na vaccinatie vult de veehouder het vaccinatieformulier in.
- Veehouder en dierenarts ondertekenen beiden het vaccinatieformulier.
- Veehouder bewaart het vaccinatieformulier samen met de dierenartsfactuur gedurende twee jaar.
- De veehouder markeert de gevaccineerde dieren in het I&R systeem binnen drie werkdagen.
- De nVWA controleert of veehouders aan de vaccinatieplicht hebben voldaan op basis van de gegevens in I&R, het vaccinatieformulier en de dierenartsfactuur.

Registratie van het vaccin

Het vaccin is in oktober 2010 geregistreerd bij het Europese bureau voor geneesmiddelenregistratie (EMA) en is bestemd voor de toepassing bij geiten en runderen. Voor de toepassing van het vaccin bij schapen heeft de vaccinfabrikant geen registratie aangevraagd. De afgelopen jaren is gebleken dat het vaccin ook bij schapen veilig en effectief is. Daarom heeft staatssecretaris Bleker van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie de vrijstelling verlengd voor toepassing bij schapen

Keurmerk zoönosen

Alle veehouders, hobbyhouders en bedrijven met een publieksfunctie kunnen vrijwillig deelnemen aan het keurmerk zoönose. Dit keurmerk is gericht op het bevorderen van de kennis en het bewustzijn van zoönosen, het nemen van algemene hygiënemaatregelen en specifieke maatregelen om overdracht van zoönosen te voorkomen. Op de website van de GD (<http://www.capraavis.nl>) kunt u meer informatie vinden over het keurmerk zoönosen en staat een formulier waar het kan worden aangevraagd.

Maatregelen

Melkgeiten- en melkschapenbedrijven met meer dan 50 dieren ('vrije bedrijven')

Verplichte maatregelen:

- Meldplicht: Op grond van de Gezondheids- en Welzijnswet voor Dieren (GWWD) zijn houders en dierenartsen verplicht verschijnselen van een besmettelijke dierziekte te melden bij de nVWA. Abortussen is één van de kenmerken van Q-koorts op een geiten- of schapenbedrijf. Daarom moeten geiten- of schapenhouders abortussen melden bij de nVWA. Na melding doet de nVWA onderzoek op het bedrijf. Onderdeel van dit onderzoek is een test op de aanwezigheid van de Q-koortsbacterie.
- Tankmelkmonitoring: Tussen 1 december en 1 juni wordt eenmaal per twee weken een monster uit de melktank genomen. Tussen 1 juni en 1 december wordt eenmaal per maand een tankmelkmonster genomen, behalve op besmette bedrijven en op bedrijven die vanuit geloofsovertuiging niet willen vaccineren. Op deze bedrijven wordt ook tussen 1 juni en 1 december elke twee weken een tankmelkmonster genomen. De tankmelkmonsters worden door de Gezondheidsdienst voor Dieren (GD) gecontroleerd op de aanwezigheid van de Q-koortsbacterie. Als een monster positief is, wordt het ter bevestiging opgestuurd naar het Centraal Veterinair Instituut (CVI). Het CVI licht de nVWA in wanneer ook daar de uitslag positief is. De nVWA licht de houder in en verklaart daarop het bedrijf verdacht. (zie verder onder 'verdachte bedrijven') Als een bedrijf verdacht verklaard is, komt de nVWA langs om een nieuw tankmelkmonster te nemen. Dit wordt onderzocht door het CVI. Als in dit monster de Qkoortsbacterie weer wordt aangetroffen, krijgt het bedrijf van de nVWA een 'besmettingsbrief'. (zie verder onder 'besmette bedrijven'). Als dit monster niet positief is, wordt de verdachtstatus weer opgeheven.
- Vaccinatieplicht: alle melkschapen, melkgeiten en schapen en geiten op bedrijven met een publieksfunctie moeten vóór 1 augustus 2011 zijn ingeënt tegen Q-koorts. Dieren die niet vóór 1 augustus gevaccineerd kunnen worden omdat ze de leeftijd van 3 maanden nog niet hebben bereikt, moeten vóór 1 januari 2012 gevaccineerd worden. Deze dieren moeten in ieder geval twee weken voordat ze een dier dekken of gedekt worden, zijn gevaccineerd. Vaccinaties van ieder dier worden vastgelegd in het I&R systeem door de veehouder. Tevens moeten veehouders een vaccinatieformulier invullen en deze mede laten ondertekenen door hun dierenarts. Het formulier moet samen met de dierenartsfactuur twee jaar op het bedrijf bewaard worden. Schapen en geiten die voor het eerst gevaccineerd worden, moeten tweemaal worden ingeënt met een tussenpoos van tenminste 3 weken. Dieren die in 2010 al gevaccineerd zijn, krijgen één herhalingsvaccinatie. De vaccinatieplicht geldt niet voor dieren die in 2010 geboren worden en ook dit jaar worden afgevoerd naar de slacht. Deze niet-gevaccineerde dieren mogen in de tussentijd niet worden ingezet voor de fok.
- Levenslang fokverbod: Bedrijven die in 2010 geruimd zijn, maar inmiddels weer zijn vrijverklaard kunnen dieren hebben waarvoor een levenslang fokverbod geldt. Dieren met een levenslang fokverbod hebben, mogen niet worden gedekt. Ook mogen dieren met een levenslang fokverbod niet verplaatst worden, m.u.v. afvoer naar het slachthuis. Op de lammeren die op of na 1 juli 2009 zijn geboren is het levenslange fokverbod niet van toepassing, indien is voldaan aan de volgende voorwaarden:
 - De nVWA heeft vastgesteld dat het aannemelijk is dat de dieren op of na 1 juli 2009 zijn geboren.
 - De houder heeft voor 15 juli 2010 melding in het I&R systeem gedaan van de door hem gehouden geiten of schapen.
 - De geiten of schapen worden in een aparte ruimte binnen de stal gehouden, die zodanig is afgeschermd dat direct contact tussen de dieren en andere melkgeiten of melkschapen wordt voorkomen.
 - De schapen en geiten mogen in beginsel niet van het bedrijf worden afgevoerd, behalve naar een slachthuis.
 - Er moet ook worden voldaan aan de hygiënemaatregelen die gelden voor besmette bedrijven. De houder moet ongedierte op het bedrijf adequaat bestrijden en geboortemateriaal van de geiten of schapen moet worden voorverzameld in lekdichte bakken in de ruimte waarin de dieren lammeren. Het materiaal wordt in deze bakken verplaatst naar de destructiebakken. Er moeten voldoende van deze bakken beschikbaar zijn om categorie 1-materiaal en categorie 2-materiaal te verzamelen.
 - De stal waarin de dieren worden gehouden moet voor het publiek zijn afgesloten vanaf één maand voor het lammeren tot twee weken na afloop daarvan. Alleen personen die met het oog op de uitoefening van beroep of bedrijf de stal moeten betreden, hebben in deze periode toegang tot de stal. Bij het betreden van de stal moeten zij gebruik maken van beschermingsmiddelen zoals beschermende kleding en mondkapjes die door de houder verstrekt worden.
 - Vanaf een maand voor aanvang van de lammerperiode laat de houder de dieren eens per twee weken door de eigen dierenarts van het bedrijf bezoeken om de dieren goed te monitoren op het optreden van abortussen. Indien een abortus optreedt wordt dit direct aan de nVWA gemeld. De nVWA zal het bedrijf vervolgens bezoeken en onderzoeken of de abortus door de Q-koortsbacterie is veroorzaakt. De houder van de dieren houdt een administratie bij van de datum van het bezoek van de dierenarts en de bevindingen met betrekking tot Q-koorts naar aanleiding daarvan, ondertekend door de houder en de dierenarts.

Het levenslange fokverbod wordt in het I&R systeem vastgelegd. Let op: het uitbreidingsverbod en het verbod op nieuwvestiging blijven wel gelden (zie onder).

- **Uitbreidingsverbod en verbod op nieuwvestiging:** Het aantal geiten en schapen op het bedrijf mag, behoudens enkele uitzonderingen, niet meer zijn dan het aantal dieren dat in het kader van de novembertelling van 2009 is aangegeven bij de Dienst Regelingen van EL&I.
- **Mestmaatregelen:** Mest die verwijderd wordt uit de stal moet 90 dagen afgedekt worden opgeslagen op de locatie waar de mest is geproduceerd. De houder moet een administratie bijhouden van de data waarop de stal wordt uitgemest, de begin- en einddatum van de compostingsperiode, en de datum van het uitrijden van de mest op het land. In deze administratie worden de hoeveelheden mest vermeld, uitgedrukt in kubieke meters. De administratie moet twee jaar bewaard worden.
- **Aanvoerbeperkingen:** Tijdig en volledig gevaccineerde dieren van vrije bedrijven mogen worden aangevoerd. Als er (nog) geen vaccinatieplicht geldt, zoals voor dieren jonger dan 3 maanden, mogen de dieren ook ongevaccineerd worden aangevoerd. De dieren moeten dan op een leeftijd van 3 maanden alsnog gevaccineerd worden. Let op: het uitbreidingsverbod en het verbod op nieuwvestiging blijven wel gelden.
- **Identificatie en Registratie (ISR):** schapen en geiten moeten binnen zes maanden na hun geboorte worden geregistreerd in het ISR systeem. Verder moet per dier worden vastgelegd of het dier is gevaccineerd (binnen drie werkdagen na vaccinatie)

Adviezen:

- **Hygiëneprotocol:** In het Hygiëneprotocol voor melkgeiten- en schapenhouderijen staan naast de verplichte maatregelen ook adviezen om de kans op verspreiding van de Q-koortsbacterie naar mensen te verkleinen. De adviezen hebben betrekking op de algemene hygiëne, de mestopslag, het vervoeren en uitrijden van mest en de aflammerperiode.

<http://www.rijksoverheid.nl/documenten-en-publicaties/rapporten/2010/10/25/hygieneprotocol-voor-melkgeiten-en-schapenhouderijen-versie-augustus-2010.html>

Melkgeiten-en melkschapenbedrijven met meer dan 50 dieren die op basis van het tankmelkonderzoek verdacht zijn verklaard ('verdachte bedrijven')

Verplichte maatregelen:

- **Meldplicht:** Ook als een bedrijf al verdacht is in verband met Q-koorts, moet het voorkomen van abortussen gemeld worden aan de nVWA. Abortussen kunnen namelijk ook veroorzaakt worden door andere ziekten zoals Brucella Melitensis, of bijvoorbeeld Chlamydia.
- **Tankmelkmonitoring:** De nVWA verklaart een bedrijf verdacht als uit het onderzoek van de Gezondheidsdienst voor Dieren (GD) én het Centraal Veterinair Instituut (CVI) blijkt dat de Q-koortsbacterie aanwezig is in de tankmelk. De veehouder wordt daarover geïnformeerd. Als een bedrijf verdacht verklaard is, komt de nVWA langs om een nieuw tankmelkmonster te nemen. Dit wordt onderzocht door het CVI. Als in dit monster de Q-koortsbacterie weer wordt aangetroffen, krijgt het bedrijf van de nVWA een 'besmettingsbrief'.
- **Vaccinatieplicht:** alle melkschapen, melkgeiten moeten vóór 1 augustus 2011 zijn ingeënt tegen Q-koorts. Dieren die niet vóór 1 augustus gevaccineerd kunnen worden omdat ze de leeftijd van 3 maanden nog niet hebben bereikt, moeten vóór 1 januari 2012 gevaccineerd worden. Deze dieren moeten in ieder geval twee weken voordat ze een dier dekken of gedekt worden, zijn gevaccineerd. Vaccinaties van ieder dier worden vastgelegd in het ISR systeem door de veehouder. Tevens moeten veehouders een vaccinatieformulier invullen en deze mede laten ondertekenen door hun dierenarts. Het formulier moet samen met de dierenartsfactuur twee jaar op het bedrijf bewaard worden. Schapen en geiten die voor het eerst gevaccineerd worden, moeten tweemaal worden ingeënt met een tussenpoos van tenminste 3 weken. Dieren die in 2010 al gevaccineerd zijn, krijgen één herhalingsvaccinatie. De vaccinatieplicht geldt niet voor dieren die in 2010 geboren worden en ook dit jaar worden afgevoerd naar de slacht. Deze niet-gevaccineerde dieren mogen in de tussentijd niet worden ingezet voor de fok.
- **Uitbreidingsverbod en verbod op nieuwvestiging:** Het aantal geiten en schapen op het bedrijf mag, behoudens enkele uitzonderingen, niet meer zijn dan het aantal dieren dat in het kader van de novembertelling van 2009 is aangegeven bij de Dienst Regelingen van EL&I.
- **Mestmaatregelen:** Het verwijderen van mest uit de stal is verboden vanaf het begin van de lammerperiode tot 30 dagen na afloop van de lammerperiode. Mest die verwijderd wordt uit de stal moet gedurende 150 dagen afgedekt worden opgeslagen op de locatie waar de mest is geproduceerd. Bedrijven zijn verplicht een administratie bij te houden van de lammerperiode en van de data waarop de stal wordt uitgemest, begin- en einddatum van de compostingsperiode, en de datum van het uitrijden van de mest op het land. In deze administratie worden de hoeveelheden mest vermeld, uitgedrukt in kubieke meters. De administratie moet twee jaar bewaard worden.
- **Bezoekersverbod:** het is niet toegestaan bezoekers toe te laten tot de stal. Alleen mensen die voor hun beroep in de stal moeten komen (bijvoorbeeld dierenartsen of controleurs van de AID) mogen de stal betreden. Het bezoekersverbod geldt ook voor verdachte bedrijven met een publieksfunctie, ook als alle dieren tijdig en volledig zijn gevaccineerd.
- **Aanvoerbeperkingen:** Tijdig en volledig gevaccineerde dieren van vrije bedrijven mogen worden aangevoerd. Als er (nog) geen vaccinatieplicht geldt, zoals voor dieren jonger dan 3 maanden, mogen de dieren ook ongevaccineerd worden aangevoerd. De dieren

moeten dan op een leeftijd van 3 maanden alsnog gevaccineerd worden. Let op: het uitbreidingsverbod en het verbod op nieuwvestiging blijven wel gelden.

- Afvoerverbod: Zieke of verdachte dieren mogen op grond van de Gezondheids- en Welzijnswet voor Dieren (GWWD) niet verplaatst worden. Verdachte en besmette bedrijven mogen dieren wel afvoeren naar het slachthuis. Dieren jonger dan vier maanden mogen ook naar opfokbedrijven worden afgevoerd en dieren jonger dan vier weken mogen worden afgevoerd naar een afmestbedrijf. Als een verdacht verklaard bedrijf dieren afvoert naar een opfokbedrijf, moet er een één-op-één relatie zijn met dat opfokbedrijf. Dat betekent dat er op het opfokbedrijf uitsluitend schapen en geiten aanwezig mogen zijn die afkomstig zijn van het betreffende melkleverende bedrijf. Daarnaast mag het opfokbedrijf alleen schapen of geiten afvoeren naar datzelfde verdachtverklaarde melkgeitenbedrijf (of naar het slachthuis).
- Hygiënemaatregelen: ongedierte op het bedrijf moet bestreden worden en er moeten voldoende bakken aanwezig zijn voor abortusmateriaal, bedrijven die rauwe melk (of rauwmelkseproducten) maken moeten de melk pasteuriseren, e.d.
- Identificatie en Registratie (ISR): schapen en geiten moeten binnen zes maanden na hun geboorte worden geregistreerd in het ISR systeem. Verder moet per dier worden vastgelegd of het dier is gevaccineerd (binnen drie werkdagen na vaccinatie)

Adviezen:

- Hygiëneprotocol: In het 'Hygiëneprotocol voor melkgeiten- en schapenhouderijen' staan adviezen om de kans op verspreiding van de Q-koortsbacterie naar mensen te verkleinen. De adviezen hebben betrekking op de algemene hygiëne, de mestopslag, het vervoeren en uitrijden van mest en de aflammerperiode.

<http://www.rijksoverheid.nl/documenten-en-publicaties/rapporten/2010/10/25/hygieneprotocol-voor-melkgeiten-en-schapenhouderijen-versie-augustus-2010.html>

Melkgeiten- en melkschapenbedrijven met meer dan 50 dieren die op basis van het tankmelkonderzoek besmet zijn verklaard ('besmette bedrijven')

Verplichte maatregelen:

- Meldplicht: Ook als op een bedrijf al een besmetting met Q-koorts is vastgesteld, moet het voorkomen van abortussen gemeld worden aan de nVWA. Abortussen kunnen namelijk ook veroorzaakt worden door andere ziekten zoals Brucella Melitensis, of bijvoorbeeld Chlamydia.
- Tankmelkmonitoring: een bedrijf wordt besmet verklaard als de Q-koortsbacterie door het CVI wordt aangetroffen in het tweede tankmelkmonster (dit tankmelkmonster is door de nVWA genomen). De veehouder ontvangt een 'besmettingsbrief' van de nVWA. Het verplichte tankmelkonderzoek vindt één keer per twee weken plaats.
- Vaccinatieplicht: alle melkschapen, melkgeiten moeten vóór 1 augustus 2011 zijn ingeënt tegen Q-koorts. Dieren die niet vóór 1 augustus gevaccineerd kunnen worden omdat ze de leeftijd van 3 maanden nog niet hebben bereikt, moeten vóór 1 januari 2012 gevaccineerd worden. Deze dieren moeten in ieder geval twee weken voordat ze een dier dekken of gedekt worden, zijn gevaccineerd. Vaccinaties van ieder dier worden vastgelegd in het ISR systeem door de veehouder. Tevens moeten veehouders een vaccinatieformulier invullen en deze mede laten ondertekenen door hun dierenarts. Het formulier moet samen met de dierenartsfactuur twee jaar op het bedrijf bewaard worden. Schapen en geiten die voor het eerst gevaccineerd worden, moeten tweemaal worden ingeënt met een tussenpoos van tenminste 3 weken. Dieren die in 2010 al gevaccineerd zijn, krijgen één herhalingsvaccinatie. De vaccinatieplicht geldt niet voor dieren die in 2010 geboren worden en ook dit jaar worden afgevoerd naar de slacht. Deze niet-gevacceerde dieren mogen in de tussentijd niet worden ingezet voor de fok.
- Levenslang fokverbod: Dieren met een levenslang fokverbod, mogen niet worden gedekt. Op bedrijven die voor 1 juni 2010 besmet zijn verklaard, geldt voor achtergebleven geiten en schapen een levenslang fokverbod. Op bedrijven die na 1 juni 2010 besmet zijn verklaard, geldt uitsluitend een levenslang fokverbod indien niet voor alle dieren op het moment van besmetverklaring aan de vaccinatieplicht is voldaan (voor de dracht volledig gevaccineerd). Op de lammeren die op of na 1 juli 2009 zijn geboren is het levenslange fokverbod niet van toepassing, indien is voldaan aan de volgende voorwaarden:
 - De nVWA heeft vastgesteld dat het aannemelijk is dat de dieren op of na 1 juli 2009 zijn geboren.
 - De houder heeft voor 15 juli 2010 melding in het ISR systeem gedaan van de door hem gehouden geiten of schapen.
 - De geiten of schapen worden in een aparte ruimte binnen de stal gehouden, die zodanig is afgeschermd dat direct contact tussen de dieren en andere melkgeiten of melkschapen wordt voorkomen.
 - De schapen en geiten mogen in beginsel niet van het bedrijf worden afgevoerd, behalve naar een slachthuis.
 - Er moet worden voldaan aan de maatregelen die ten aanzien van mest gelden voor besmette bedrijven.

- Er moet ook worden voldaan aan de hygiënemaatregelen die gelden voor besmette bedrijven. De houder moet ongedierte op het bedrijf adequaat bestrijden en geboortemateriaal van de geiten of schapen moet worden voorverzameld in lekdichte bakken in de ruimte waarin de dieren lammeren. Het materiaal wordt in deze bakken verplaatst naar de destructiebakken. Er moeten voldoende van deze bakken beschikbaar zijn om categorie 1-materiaal en categorie 2-materiaal te verzamelen.
- De stal waarin de dieren worden gehouden moet voor het publiek zijn afgesloten vanaf één maand voor het lammeren tot twee weken na afloop daarvan. Alleen personen die met het oog op de uitoefening van beroep of bedrijf de stal moeten betreden, hebben in deze periode toegang tot de stal. Bij het betreden van de stal moeten zij gebruik maken van beschermingsmiddelen zoals beschermende kleding en mondkapjes die door de houder verstrekt worden.
- Vanaf een maand voor aanvang van de lammerperiode laat de houder de dieren eens per twee weken door de eigen dierenarts van het bedrijf bezoeken om de dieren goed te monitoren op het optreden van abortussen. Indien een abortus optreedt wordt dit direct aan de nVWA gemeld. De nVWA zal het bedrijf vervolgens bezoeken en onderzoeken of de abortus door de Q-koortsbacterie is veroorzaakt. De houder van de dieren houdt een administratie bij van de datum van het bezoek van de dierenarts en de bevindingen met betrekking tot Q-koorts naar aanleiding daarvan, ondertekend door de houder en de dierenarts.

Het levenslange fokverbod wordt in het I&R systeem vastgelegd. Let op: het uitbreidingsverbod en het verbod op nieuwvestiging blijven wel gelden (zie onder).

- Ruimen: Wanneer zich in een koppel lammeren dat is uitgezonderd van het levenslange fokverbod een abortus voordoet, veroorzaakt door de Q-koortsbacterie, worden de overige drachtige lammeren uit het koppel geruimd. In dit geval is het aannemelijk dat het koppel dieren niet tijdig is gevaccineerd en het vaccin daarom vermindert werkzaam is.
- Bekendmaking besmetstatus: De nVWA plaatst bij besmette bedrijven een bord in de tuin. Dit bord blijft staan tot het moment dat de besmetstatus van het bedrijf officieel opgeheven is (ook na het ruimen van dieren moet het bord dus blijven staan). Op de website van de nVWA staat een kaart met alle besmette bedrijven. De adresgegevens van besmette bedrijven staan ook op deze website.
- Uitbreidingsverbod en verbod op nieuwvestiging: Het aantal geiten en schapen op het bedrijf mag, behoudens enkele uitzonderingen, niet meer zijn dan het aantal dieren dat in het kader van de novembertelling van 2009 is aangegeven bij de Dienst Regelingen van EL&I.
- Bezoekersverbod: Er geldt een bezoekersverbod voor de stallen waar geiten of schapen gehouden worden en voor de ruimte er omheen. Alleen mensen die voor hun beroep of bedrijf op het bedrijf langskomen, mogen in stallen van besmette bedrijven komen.
- Aanvoerverbod: Tijdig en volledig gevaccineerde dieren van vrije bedrijven mogen worden aangevoerd. Als er (nog) geen vaccinatieplicht geldt, zoals voor dieren jonger dan 3 maanden, mogen de dieren ook ongevaccineerd worden aangevoerd. De dieren moeten dan alsnog op een leeftijd van 3 maanden alsnog gevaccineerd worden. Let op: het uitbreidingsverbod en het verbod op nieuwvestiging blijven wel gelden (zie onder).
- Afvoerverbod: Zieke of verdachte dieren mogen op grond van de Gezondheids- en Welzijnswet voor Dieren (GWWD) niet verplaatst worden. Verdachte en besmette bedrijven mogen dieren wel afvoeren naar het slachthuis. Dieren jonger dan vier maanden mogen ook naar opfokbedrijven worden afgevoerd en dieren jonger dan vier weken mogen worden afgevoerd naar een afmestbedrijf. Als een besmet verklaard bedrijf dieren afvoert naar een opfokbedrijf, moet er een één-op-één relatie zijn met dat opfokbedrijf. Dat betekent dat er op het opfokbedrijf uitsluitend schapen en geiten aanwezig mogen zijn die afkomstig zijn van het betreffende melkleverende bedrijf. Daarnaast mag het opfokbedrijf alleen schapen of geiten afvoeren naar datzelfde besmetverkeerde melkgeitenbedrijf (of naar het slachthuis).
- Mestmaatregelen: Het verwijderen van mest uit de stal is verboden vanaf het moment dat het bedrijf besmet is verklaard tot 30 dagen na het einde van de lammerperiode. Mest die verwijderd wordt uit de stal moet gedurende 150 dagen afgedekt worden opgeslagen op de locatie waar de mest is geproduceerd. Bedrijven zijn verplicht een administratie bij te houden van de lammerperiode en van de data waarop de stal wordt uitgemest, begin- en einddatum van de composteringsperiode, en de datum van het uitrijden van de mest op het land. In deze administratie worden de hoeveelheden mest vermeld, uitgedrukt in kubieke meters. De administratie moet twee jaar bewaard worden.
- Hygiënemaatregelen: ongedierte op het bedrijf moet bestreden worden, bedrijven die rauwe melk (of rauwmelkseproducten) maken moeten de melk pasteuriseren, e.d.
- Meldplicht: Op grond van de Gezondheids- en Welzijnswet voor Dieren (GWWD) zijn houders en dierenartsen verplicht verschijnselen van een besmettelijke dierziekte te melden bij de nVWA. Abortussen is één van de kenmerken van Q-koorts op een geiten- of schapenbedrijf. Daarom moeten geiten- of schapenhouders abortussen melden bij de nVWA. Na melding doet de nVWA onderzoek op het bedrijf. Onderdeel van dit onderzoek is een test op de aanwezigheid van de Q-koortsbacterie.
- Identificatie en Registratie (I&R): alle schapen en geiten op het bedrijf (dus ook de dieren jonger dan 6 maanden) moeten binnen 14 dagen na de besmetverklaring worden geregistreerd in het I&R systeem. Verder moet per dier worden vastgelegd of het dier is gevaccineerd (binnen drie werkdagen na vaccinatie) en of het dier een levenslang fokverbod heeft.

Adviezen:

- Hygiëneprotocol: In het 'Hygiëneprotocol voor melkgeiten- en schapenhouderijen' staan adviezen om de kans op verspreiding van de Q-koortsbacterie naar mensen te verkleinen. De adviezen hebben betrekking op de algemene hygiëne, de mestopslag, het vervoeren en uitrijden van mest en de aflammerperiode.

<http://www.rijksoverheid.nl/documenten-en-publicaties/rapporten/2010/10/25/hygieneprotocol-voor-melkgeiten-en-schapenhouderijen-versie-augustus-2010.html>

Opfokbedrijven met meer dan 50 geiten of schapen bestemd voor de melkproductie

Verplichte maatregelen:

- Meldplicht: Op grond van de Gezondheids- en Welzijnswet voor Dieren (GWWD) zijn houders en dierenartsen verplicht verschijnselen van een besmettelijke dierziekte te melden bij de nVWA. Abortussen is één van de kenmerken van Q-koorts op een geiten- of schapenbedrijf. Daarom moeten geiten- of schapenhouders abortussen melden bij de nVWA. Na melding doet de nVWA onderzoek op het bedrijf. Onderdeel van dit onderzoek is een test op de aanwezigheid van de Q-koortsbacterie.
- Vaccinatieplicht: alle schapen en geiten op opfokbedrijven moeten vóór 1 augustus 2011 zijn ingeënt tegen Q-koorts. Dieren die niet vóór 1 augustus gevaccineerd kunnen worden omdat ze de leeftijd van 3 maanden nog niet hebben bereikt, moeten vóór 1 januari 2012 gevaccineerd worden. Deze dieren moeten in ieder geval twee weken voordat ze een dier dekken of gedekt worden, zijn gevaccineerd. Vaccinaties van ieder dier worden vastgelegd in het I&R systeem door de veehouder. Tevens moeten veehouders een vaccinatieformulier invullen en deze mede laten ondertekenen door hun dierenarts. Het formulier moet samen met de dierenartsfactuur twee jaar op het bedrijf bewaard worden. Schapen en geiten die voor het eerst gevaccineerd worden, moeten tweemaal worden ingeënt met een tussenpoos van tenminste 3 weken. Dieren die in 2010 al gevaccineerd zijn, krijgen één herhalingsvaccinatie. De vaccinatieplicht geldt niet voor dieren die in 2010 geboren worden en ook dit jaar worden afgevoerd naar de slacht. Deze niet-gevaccineerde dieren mogen in de tussentijd niet worden ingezet voor de fok.
- Aanvoer: Opfokbedrijven mogen jonge dieren aanvoeren van vrije bedrijven. Deze dieren moeten minimaal twee weken voor het dekken gevaccineerd worden. Vervolgens mogen deze dieren zowel naar vrije als naar besmette bedrijven worden afgevoerd. Als opfokbedrijven dieren willen aanvoeren van besmette bedrijven moet er sprake zijn van een één-op-één relatie. Dat wil zeggen dat er op het opfokbedrijf alleen schapen of geiten mogen staan die afkomstig zijn van het betreffende besmette melkgeiten- of melkschapenbedrijf. Vervolgens mag het opfokbedrijf alleen schapen of geiten afvoeren naar datzelfde besmette melkgeitenbedrijf (of naar het slachthuis).
- Uitbreidingsverbod en verbod op nieuwvestiging: voor opfokbedrijven geldt geen uitbreidings- of nieuwvestigingsverbod.
- Identificatie en Registratie (I&R): schapen en geiten moeten binnen zes maanden na hun geboorte worden geregistreerd in het I&R systeem. Verder moet per dier worden vastgelegd of het dier is gevaccineerd (binnen drie werkdagen na vaccinatie).

Adviezen:

- Hygiëneprotocol: In het 'Hygiëneprotocol voor melkgeiten- en schapenhouderijen' staan adviezen om de kans op verspreiding van de Q-koortsbacterie naar mensen te verkleinen. De adviezen hebben betrekking op de algemene hygiëne, de mestopslag, het vervoeren en uitrijden van mest en de aflammerperiode. Voor zover van toepassing op de situatie op opfokbedrijven gelden deze adviezen ook voor opfokbedrijven.

<http://www.rijksoverheid.nl/documenten-en-publicaties/rapporten/2010/10/25/hygieneprotocol-voor-melkgeiten-en-schapenhouderijen-versie-augustus-2010.html>

Kleinschalige melkgeiten- en melkschapenhouders met minder dan 50 dieren zonder publieksfunctie

Verplichte maatregelen:

- Meldplicht: Op grond van de Gezondheids- en Welzijnswet voor Dieren (GWWD) zijn houders en dierenartsen verplicht verschijnselen van een besmettelijke dierziekte te melden bij de nVWA. Abortussen is één van de kenmerken van Q-koorts op een geiten- of schapenbedrijf. Daarom moeten geiten- of schapenhouders abortussen melden bij de nVWA. Na melding doet de nVWA onderzoek op het bedrijf. Onderdeel van dit onderzoek is een test op de aanwezigheid van de Q-koortsbacterie.
- Identificatie en Registratie (I&R): schapen en geiten moeten binnen zes maanden na hun geboorte worden geregistreerd in het I&R systeem.

Adviezen:

- Hygiëneprotocol: In het 'Hygiëneprotocol voor melkgeiten- en schapenhouderijen' staan adviezen om de kans op verspreiding van de Q-koortsbacterie naar mensen te verkleinen. De adviezen hebben betrekking op de algemene hygiëne, de mestopslag, het vervoeren en uitrijden van mest en de aflammerperiode.

<http://www.rijksoverheid.nl/documenten-en-publicaties/rapporten/2010/10/25/hygiëneprotocol-voor-melkgeiten-en-schapenhouderijen-versie-augustus-2010.html>

Bedrijven met een publieksfunctie

De definitie van een bedrijf met een publieksfunctie is 'Een locatie waar schapen en geiten worden gehouden die is opengesteld voor publiek met het oogmerk om direct contact tussen publiek en dieren te faciliteren'. Hier vallen naast kinderboerderijen, zorgboerderijen, dierentuinen, bedrijven die lammetjesaaidagen organiseren ook bijvoorbeeld campingboeren en zorginstellingen met schapen en geiten onder.

Verplichte maatregelen:

- Meldplicht: Op grond van de Gezondheids- en Welzijnswet voor Dieren (GWWD) zijn houders en dierenartsen verplicht verschijnselen van een besmettelijke dierziekte te melden bij de NVWA. Abortussen is één van de kenmerken van Q-koorts op een geiten- of schapenbedrijf. Daarom moeten geiten- of schapenhouders abortussen melden bij de NVWA. Na melding doet de NVWA onderzoek op het bedrijf. Onderdeel van dit onderzoek is een test op de aanwezigheid van de Q-koortsbacterie.
- Vaccinatieplicht: alle schapen en geiten op bedrijven met een publieksfunctie moeten vóór 1 januari 2012 zijn ingeënt tegen Q-koorts. De dieren moeten in ieder geval twee weken voordat ze een dier dekken of gedekt worden, zijn gevaccineerd. Vaccinaties van ieder dier moet worden vastgelegd in het ISR systeem door de veehouder. Tevens moeten veehouders een vaccinatieformulier invullen en deze mede laten ondertekenen door hun dierenarts. Het formulier moet samen met de dierenartsfactuur twee jaar op het bedrijf bewaard worden. Schapen en geiten die voor het eerst gevaccineerd worden, moeten tweemaal worden ingeënt met een tussenpoos van tenminste 3 weken. Dieren die in 2010 al gevaccineerd zijn, krijgen één herhalingsvaccinatie. De vaccinatieplicht geldt niet voor dieren die in 2010 geboren worden en ook dit jaar worden afgevoerd naar de slacht. Deze niet-gevaccineerde dieren mogen in de tussentijd niet worden ingezet voor de fok.
- Gescheiden aflammeren: schapen en geiten moeten na vier maanden dracht tot twee weken na het lammeren binnen gehouden worden en worden afgezonderd van bezoekers. Als een kinderboerderij niet de beschikking heeft over een dergelijke ruimte, is het bedrijf verplicht de drachtige geiten en schapen af te laten lammeren op een locatie zonder publieksfunctie. Als op deze locatie ook andere geiten en schapen staan, dan mogen de overgeplaatste dieren na het aflammeren niet meer terugkeren naar de locatie waar ze vandaan kwamen. Het afgezonderd houden van het publiek geldt ook voor de geboren lammetjes.
- Identificatie en Registratie (ISR): schapen en geiten moeten binnen zes maanden na hun geboorte worden geregistreerd in het ISR systeem. Verder moet per dier worden vastgelegd of het dier is gevaccineerd (binnen drie werkdagen na vaccinatie).

Adviezen:

- Hygiëneprotocol: In het 'Hygiëneprotocol voor geiten- en schapenbedrijven met een publieke functie' staan adviezen voor kleinschalige bedrijven zoals kinderboerderijen, zorgboerderijen, dierentuinen, en bedrijven met lammetjesaaidagen. De adviezen zijn bedoeld om de risico's van overdracht van Q-koorts van schapen en geiten naar mensen te beperken. Het hygiëneprotocol heeft betrekking op vaccinatie, aflammerperiode, aankoop en fok, mest en strooisel en algemene hygiëne.
<http://www.rijksoverheid.nl/documenten-en-publicaties/rapporten/2010/01/27/hygiëneprotocol-voor-geiten-en-schapenbedrijven-met-een-publieke-functie.html>

Houders van vleesschapen en schapen in rondtrekkende kuddes en dieren in natuurgebieden

Verplichte maatregelen:

- Meldplicht: Op grond van de Gezondheids- en Welzijnswet voor Dieren (GWWD) zijn houders en dierenartsen verplicht verschijnselen van een besmettelijke dierziekte te melden bij de NVWA. Abortussen is één van de kenmerken van Q-koorts op een geiten- of schapenbedrijf. Daarom moeten geiten- of schapenhouders abortussen melden bij de NVWA. Na melding doet de NVWA onderzoek op het bedrijf. Onderdeel van dit onderzoek is een test op de aanwezigheid van de Q-koortsbacterie.
- Identificatie en Registratie (ISR): schapen en geiten moeten binnen zes maanden na hun geboorte worden geregistreerd in het ISR systeem.

Adviezen:

- Houders van vleesschapen hebben de mogelijkheid hun dieren te vaccineren tegen Q-koorts. Zij kunnen hiervoor een afspraak maken met hun dierenarts.
- Hygiëneprotocol: In het 'Hygiëneprotocol voor geiten- en schapenbedrijven met een publieke functie' staan adviezen voor kleinschalige bedrijven zoals kinderboerderijen, zorgboerderijen, dierentuinen, en bedrijven met lammetjesaaidagen. De adviezen zijn bedoeld om de risico's van overdracht van Q-koorts van schapen en geiten naar mensen te beperken. Het hygiëneprotocol heeft betrekking op

vaccinatie, aflammerperiode, aankoop en fok, mest en strooisel en algemene hygiëne. Voor zover van toepassing op de situatie op vleeschapenbedrijven en bedrijven die schapen houden in natuurgebieden en rondtrekkende kudde gelden deze adviezen ook voor deze bedrijven.

<http://www.rijksoverheid.nl/documenten-en-publicaties/rapporten/2010/01/27/hygiëneprotocol-voor-geiten-en-schapenbedrijven-met-een-publieke-functie.html>

Hobbydierhouders

Verplichte maatregelen:

- Identificatie en Registratie (ISR): schapen en geiten moeten binnen zes maanden na hun geboorte worden geregistreerd in het ISR systeem.
- Meldplicht: Op grond van de Gezondheids- en Welzijnswet voor Dieren (GWWD) zijn houders en dierenartsen verplicht verschijnselen van een besmettelijke dierziekte te melden bij de nVWA. Abortussen is één van de kenmerken van Q-koorts op een geiten- of schapenbedrijf (alle geiten en schapenhouders, dus ook hobbydierhouders, worden in de wet gezien als 'bedrijf'). Daarom moeten geiten- of schapenhouders abortussen melden bij de nVWA. Na melding doet de nVWA onderzoek op het bedrijf. Onderdeel van dit onderzoek is een test op de aanwezigheid van de Qkoortsbacterie.

Verder zijn er geen verplichte maatregelen voor deze categorie bedrijven, tenzij ze ook onder één van de categorieën bedrijven kunnen vallen genoemd onder 'Bedrijven met een publieksfunctie'.

Adviezen:

- Hobbydierhouders wordt geadviseerd hun dieren te vaccineren tegen Q-koorts. Hiervoor kunnen zij contact opnemen met hun dierenarts.
 - Hygiëneprotocol: Hobbydierhouders wordt geadviseerd de adviezen uit het 'Hygiëneprotocol voor geiten- en schapenbedrijven met een publieke functie' op te volgen. De adviezen zijn bedoeld om de risico's van overdracht van Q-koorts van schapen en geiten naar mensen te beperken. Het hygiëneprotocol heeft betrekking op vaccinatie, aflammerperiode, aankoop en fok, mest en strooisel en algemene hygiëne.
- <http://www.rijksoverheid.nl/documenten-en-publicaties/rapporten/2010/01/27/hygiëneprotocol-voor-geiten-en-schapenbedrijven-met-een-publieke-functie.html>